

वाचालम् (wie eben) *geschwätzig machen*: अमी मूकान्वाचालयितुमपि शक्ता यतिपतेः कटाक्षः Verz. d. Oxf. H. 233, a, 14. fg. वाचालित *geschwätzig gemacht* KATHĀS. 24, 227. *geräuschvoll gemacht*: सायं वनस्पतिर्लीनैः खगैर्वाचालितो यथा RĀGĀ-TAR. 8, 476.

वाचाविरुद्ध adj. mit dem Worte in Widerspruch stehend so v. a. nicht in Worte zu fassen, nicht mit Worten zu schildern (= वाङ्मयमनशील NILAK.); pl. Bez. einer Gruppe göttlicher Wesen MBh. 13, 1372. — Vgl. मनोविरुद्ध.

वाचावृत्त s. वाचावृद्ध.

वाचावृद्ध m. pl. N. einer Göttergruppe im 14ten Manvantara VP. (II) 3, 28. वाचावृत्त v. l. वावृद्ध in der 1ten Ausg. 269.

वाचास्तेन (वाचास्तेन Padap.) adj. etwa der durch Rede heimlich Abbruch thut RV. 10, 87, 15.

1. वाचिकं (von वाच् P. 5, 4, 35. Vop. 7, 15. 1) adj. durch Worte bewirkt, aus Worten hervorgegangen, in Worten bestehend MBh. 12, 13490. कायिकं वाचिकं चैव मनसा समुपार्जितम् । तत्सर्वं नाशमायाति 18, 303. कर्मदायाः M. 12, 9. पारुष्ये दण्डवाचिके (das suff. gehört zu beiden Worten) 8, 6. वाङ्मयीवानेत्रसक्थिविनाश so v. a. angedroht JĀGĀ. 2, 208. अभिनय in Worten bestehende Darstellung so v. a. Declamation SĀH. D. 274. H. 283. Verz. d. Oxf. H. 102, b, 31. 200, a, 1. त्रि° durch drei Worte bewirkt PAÑKĀT. 222, 16. fg.; vgl. 221, 7. — 2) n. Auftrag AK. 1, 1, 5, 18. H. 276. HĀR. 106. भृत्यमेकं वणिग्वेषम् प्राक्षिणोद्धतवाचिकम् RĀGĀ-TAR. 6, 35.

2. वाचिक m. Hypokoristikon von वागाशीर्द्ध P. 5, 3, 84, Vārtt. 3, Schol.

वाचिकपत्र n. Schriftstück, Contract (लिपि, संवादपत्र) ÇKDR.

वाचिकहार्क m. Brief TRIK. 2, 8, 28. HĀR. 54.

वाचिन् (von वच्) adj. behauptend, annehmend: ज्ञातिशब्दार्थ° SARVADARÇANAS. 143, 9. 10. प्रतिषेध° KĀR. 4 aus KĀC. zu P. 7, 2, 10. ausdrückend, bezeichnend: क्रिया° AV. PRĀT. S. 261 (II, 1). SĀH. D. 10, 15. WEBER, RĀMAT. UP. 291. Schol. zu P. 1, 1, 35. 4, 105. Vop. 4, 15. SARVADARÇANAS. 87, 8. davon nom. abstr. वाचित्व n.: सत्ता° 144, 20.

वाची s. घम्बु°.

वाचागुक्ति (वाचस्, gen. von वाच्, + गु°) P. 6, 3, 21, Vārtt. adj. beredt RĀMĀCĀ. zu AK. nach ÇKDR.; eher f. angemessene Rede (Art und Weise der Rede VJUTP. 76). °पु beredt AK. 3, 1, 35. H. 346. VAIĠ. bei MALLIN. zu ÇIÇ. 2, 27.

वाचकृत्य MBh. 12, 535 fehlerhaft für वाक्कृत्य (वाक्शक्त्य ed. Bomb.).

वाच्य्, वाच्यति denom. von वाच् P. 1, 4, 15, Schol.

1. वाच्य (von वच्) 1) adj. P. 7, 3, 67. Vop. 26, 10. = गृह्य, वचोर्क, क्लृप्त H. an. 3, 504. = कुत्सित, क्लृप्त, वचनार्ह MED. j. 54. a) zu sprechen, zu sagen, zu verkünden, mitzuteilen, zur Sprache zu bringen, zu besprechen: यथा वाच्यमृतं च तैः M. 8, 61. इदं ते नातपस्काय वाच्यम् BHAG. 18, 67. MBh. 1, 7460. 4, 922. HARIV. 14403. Spr. 439 (II). 1149. साह्य, परुष 4114. वचन 4343. शत्रोरपि गुणा वाच्या दोषा वाच्या गुरोरपि 8060. VARĀH. BRH. S. 11, 6. 17, 27. 23, 1. 3. 24, 5. 27. 26, 12. 47, 2. 22. KATHĀS. 28, 135. 30, 21. 39, 109. 43, 30. 60, 152. RĀGĀ-TAR. 1, 12. 3, 309. PAÑKĀT. 83, 20. 21. SĀH. D. 216. अनन्य° keinem Andern zu sagen Verz. d. Oxf. H. 28, b, 38. वाच्य उर्णोर्णुवद्वावः auszusagen KĀR. zu P. 3, 1, 22. MĀRK. P. 38, 14. aufzuführen, aufzuzählen TRIK. 3, 3, 463. was gesprochen wird:

अहो श्रव्यमहो वाच्यमहो गीतमविस्वरम् R. GORR. 1, 3, 60. BHĀG. P. 7, 13, 57. worüber gesprochen wird, wovon Etwas ausgesagt wird HARIV. 4693. WEBER, RĀMAT. UP. 288. 291. 336. 341. ऋ° was nicht in Worte zu fassen ist MAITRĀJUP. 6, 7. was nicht gesagt werden sollte BHAG. 2, 36. वाच्यावाच्ये हि कुपितो न प्रजानाति कर्हिचित् MBh. 3, 1069. 12, 4220. R. GORR. 2, 63, 10. 3, 33, 73. KATHĀS. 59, 36. वाच्यम् impers. zu sagen, zu sprechen JĀGĀ. 1, 238. MBh. 1, 4630. 3, 254. 13787. 4, 1125. Spr. 2770. VEDĀNTAS. (Allah.) No. 106. PAÑKĀT. 97, 17. 236, 22. VET. in LĀ. 9, 7. SARVADARÇANAS. 43, 1. 82, 7. 167, 10. अवश्यं च मया वाच्यं लेशमात्रेण — विज्ञोर्तुलवीर्यस्य zu sprechen über HARIV. 9787. — b) anzureden, zu dem man sagen —, — sprechen soll: घ्राणुष्मान्भव तौम्येति वाच्यो विप्रो ऽभिवदाने M. 2, 123. अवघ्यो दीक्षितो नाम्ना 128. BHAR. beim Schol. zu ÇĀK. 1. देवाश्च मुनयश्च भगवन्निति वाच्याः zu 52, 3. 22, 23. SĀH. D. 171, 13. 15. fg. 172, 11. fg. 15. 18. वाच्यश्च नन्दगोपः mit folgender oratio directa HARIV. 4209. RAGH. 14, 61. एवं वाच्यः सः KUMĀRAS. 6, 31. VARĀH. BRH. S. 28, 2. KATHĀS. 11, 60. 24, 116. 112, 49. RĀGĀ-TAR. 4, 359 (भूया mit der ed. Calc. zu lesen). DAÇAK. 72, 16. PAÑKĀT. 32, 11. 47, 25. mit einem acc.: श्रेयः MBh. 1, 7488. मृड वचः 3, 67. 14, 2566. R. 2, 58, 18. 68, 6. 98, 15. पित्रा पुत्रो वयःस्थो ऽपि सततं वाच्य एव तु । यथा स्यादुणसंयुक्तः प्राप्नुयाच्च मर्त्यशः ॥ anzuweisen MBh. 1, 1728. — c) zu benennen: तेनैव नाम्ना तं देशं वाच्यमाहुर्मनीषिणः MBh. 1, 281. — d) was noch zu sagen ist so v. a. nicht angegeben KĀTJ. ÇR. 1, 10, 10. — e) was ausgedrückt —, was bezeichnet wird, ausdrücklich gemeint SĀH. D. 6, 17. fg. 10. fg. 27. 231. fgg. 687. 291, 9. Vop. 7, 15. Verz. d. Oxf. H. 177, b, No. 403. अयं गोशब्दस्य वाच्यः gemeint mit 230, a, 16. VEDĀNTAS. (Allah.) No. 78. मन्वावाक्य° 33. 94. ÇĀMĀ. zu KĀHĀND. UP. S. 10. 59. NILAK. 42. Comm. zu GĀITM. 1, 1, 17. Schol. zu P. 1, 2, 43. 4, 105. SĀJ. zu RV. 1, 134, 1. SARVADARÇANAS. 54, 1. 12. 58, 6. 134, 10. — f) zu tadeln, einen Tadel verdienend H. 436. काले ऽदाता पिता वाच्यो वाच्यश्चानुपपन्नयतिः Spr. 636. 3240. नृपतेः JĀGĀ. 2, 40. वाच्याश्च यादवाः कृताः HARIV. 4206. R. 3, 64, 18. 5, 7, 2. गुणेष्ववाच्याः MĀRK. 70, 19. KATHĀS. 53, 11. 71, 26. BHĀG. P. 10, 72, 20. न खलु तद्वाच्यं वधूबन्धुभिः darüber darf kein Tadel ausgesprochen werden ÇĀK. 92. — g) zu lesen (vgl. caus. von वच्): वाच्यं ते शासनं परं सूम्नात्तरनिवेशितम् MĀRK. P. 36, 8. — 2) n. a) Hauptwort (das wovon Etwas ausgesagt wird): वाच्यमित्युच्यते मेघं तल्लिङ्गं भवते तु यः । विशेषणत्वमापन्नो वाच्यलिङ्गः स उच्यते ॥ SARASVATĪPR. °वत् wie das Hauptwort so v. a. im Geschlecht sich nach dem Hauptwort richtend, adjectivisch MED. k. 12. j. 54. l. 130. वाच्य ञ्ज. als Hauptwort gebraucht Vop. 6, 16. Vgl. °लिङ्ग. — b) Tadel, Makel, Fehler; = दूषणा DHAR. im ÇKDR. न तस्मिन्वाच्यमस्ति नः MBh. 1, 4511. परवाच्येषु निपुणः सर्वो भवति सर्वदा । आत्मवाच्यं न जानोते 8, 2116. नास्य वाच्यं भवेत् 10, 85. R. GORR. 2, 49, 27. नात्र वाच्यं समूहमपि विद्यते MBh. 13, 326. सर्वथा ते कृतं वाच्यं सीता-मुत्सव्य वने R. 3, 63, 14. परवाच्यानि गोपितुम् Spr. 1825. RAGH. 8, 71. वाच्यं परिमार्ष्टुम् 14, 35. निरुक्तवाच्यशक्त्य 43. चिरस्य वाच्यं न गतः hat sich nicht dem Tadel ausgesetzt ÇĀK. 112. — c) = प्रतिपादन DHAR. im ÇKDR. — Vgl. ऋ°, दुर्वाच्य, पर°, भद्र°, स्वस्ति°, वक्तव्य und वचनीय.

2. वाच्यं (von वाच्) 1) adj. P. 4, 1, 85. Vārtt. 1. der Stimme zugehörig u. s. w. VS. 13, 58. — 2) m. metron. gaṇa कुर्वादि zu P. 4, 1, 151. प्रज्ञा-